

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora položaju civilne družbe na Zahodnem Balkanu

(2006/C 195/23)

Gospa Margot Wallström, podpredsednica Evropske komisije, je s pismom z dne 14. junija 2005, v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila za pripravo mnenja o naslednji temi: *Položaj civilne družbe na Zahodnem Balkanu*.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 27. marca 2005. Poročevalec je bil g. Dimitriadis.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 427. plenarnem zasedanju 17. in 18. maja 2006 (seja z dne 17. maja 2006) s 95 glasovi za, brez glasov proti in 1 vzdržanim glasom.

Naslednje mnenje je v skladu s členom 9 Protokola o sodelovanju med Evropsko komisijo in Evropskim ekonomsko-socialnim odborom ter zahtevo podpredsednice Evropske komisije go. Margot Wallström, da Odbor pripravi mnenje o položaju civilne družbe na Zahodnem Balkanu in tako prispeva k strateški presoji v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa (SPP).

Namen tega mnenja je:

- Komisiji in Svetu čim bolj pomagati pri oblikovanju in izvajanju ustreznih ukrepov za podporo konkretnim in merljivim ciljem;
- omogočiti evropski javnosti, da bolje razume te politike in s tem pozitivne vidike EU ter da jih na osnovi poznavanja tudi sprejme;
- olajšati ocenjevanje in s tem, kadar je to potrebno, preoblikovanje oziroma izboljšanje uporabljenih politik in ukrepov, zlasti če so njihovi cilji jasni in nesporni za neposredne udeležence;
- okrepiti ugled EU in njen pomen na mednarodnem prizorišču, zlasti na nemirnem območju Zahodnega Balkana, ter pokazati, da Unija prepozna resnične in nujne potrebe prebivalstva tega območja ter jim nudi znanje in izkušnje, ki jih potrebujejo pri doseganju napredka;
- pojasniti, kako lahko EESO v tej regiji prevzame vlogo mostu med evropskimi organizacijami civilne družbe in sorodnimi lokalnimi organizacijami.

1. Povzetek

1.1 Pripombe EESO

- V času jugoslovanske krize je EU na mednarodni in lokalni ravni izgubila precejšen del svoje verodostojnosti, zaradi česar na območju Zahodnega Balkana velja kot politično šibak mednarodni akter, ki se še vedno ne zaveda popol-

noma dejanskega položaja na Zahodnem Balkanu in še zmeraj ne zna uskladiti svojih različnih posredniških dejavnosti.

- V nekaterih regijah Zahodnega Balkana, predvsem na Kosovu, še vedno ni občutka varnosti in miru, etnični konflikti pa lahko na tem območju povzročijo skrajno sovraštvo.
- Zveza Srbije in Črne gore še vedno ne izpolnjuje pričakovanj v zvezi z vzpostavitvijo demokratične zveze držav.
- Bosna in Hercegovina ter Kosovo sta politični tvorbi (konstrukciji), ki so ju vsilile mednarodne organizacije, ni pa nikakršnega zagotovila, da se bosta tudi ohranili.
- Za kopenhagenska merila velja, da so temeljnega pomena in da se o njih ni mogoče pogajati.
- Najprimernejši način oblikovanja ustrezne integrirane evropske strategije je povezan z organizirano civilno družbo, ki je počasi začela opravljati svojo vlogo, in njenimi organizacijami.
- Države Zahodnega Balkana potrebujejo stalno neposredno in izdatno podporo na gospodarskem področju ter na področju znanja in izkušenj (podporo posrednih in neposrednih tujih naložb).
- Okrepiti je treba mnogovrstni in večstranski družbeni dialog ter ustvariti demokratični pravni okvir za delovanje civilne družbe.
- Nujni prednostni nalogi sta boj proti korupciji in uveljavitev sodne oblasti kot opornega stebra družbe.
- Treba je financirati organizacije civilne družbe.
- EESO meni, da je treba v vseh državah Zahodnega Balkana ustanoviti skupne posvetovalne odbore, ko se za to ustvarijo ugodne razmere.

1.2 Vloga in odgovornosti Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

- Ob upoštevanju svojih človeških virov in precejšnjega znanja in izkušenj, EESO meni, da je še posebej pripravljen za aktivnejšo vlogo pri oblikovanju omenjenih politik, kar je dokazal s svojo pomembno pobudo za organizacijo Foruma leta 2006 na svojem sedežu, v katerem bodo sodelovale organizacije civilne družbe Zahodnega Balkana.
- EESO je pripravljen nuditi vso potrebno pomoč za vzpostavitev stikov med organizacijami civilne družbe Zahodnega Balkana in sorodnimi organizacijami EU.
- EESO lahko Komisiji pomaga pri organizaciji lokalnih informativnih sej s civilno družbo o vprašanih posebnega pomena ter deluje kot most za komunikacijo med civilno družbo in mednarodnimi organizacijami, kot denimo Mednarodnim denarnim skladom, Svetovno banko, Evropsko investicijsko banko in drugimi.
- EESO mora v sodelovanju z Evropsko komisijo načrtovati, izvajati in podpirati sistematične analize in študije socialnih razmer na Zahodnem Balkanu ter napredka civilne družbe.

1.3 Priporočila in predlogi Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

A) Nacionalnim in regionalnim političnim silam držav Zahodnega Balkana:

- EESO priporoča, da se aktivneje približajo pravnemu redu Skupnosti, in da njihove vlade pospešijo svoja prizadevanja za demokratizacijo;
- poziva tudi vse udeležene strani, da spoštujejo zlasti pravice etničnih in verskih manjšin.

B) Političnim organom EU:

- EESO poziva Komisijo, da okrepi svoja prizadevanja za dokončanje postopkov v zvezi s stabilizacijsko-pridružitvenimi sporazumi tudi z ostalimi državami na območju Zahodnega Balkana ter da pokaže bolj odločno politično voljo in boljše usklajevanje na vseh področjih agende iz Soluna;
- EESO meni, da mora EU podpirati družbo na Zahodnem Balkanu zlasti na področju izobraževanja;
- EESO zastopa stališče, da je dokončna ureditev ustavnega statusa Kosova bistvenega pomena za varnost, mir in stabilnost na Zahodnem Balkanu;

— EESO meni, da mora EU ocenjevati statute in cilje organizacije delodajalcev in delojemalcev.

C) Državam članicam EU iz soseščine Zahodnega Balkana in evropskim organizacijam civilne družbe:

— države članice EU bi morale izvajati ukrepe za krepitev civilne družbe.

2. Zgodovinsko ozadje položaja civilne družbe na Zahodnem Balkanu

2.1 Mnenje obravnava civilno družbo⁽¹⁾ na Balkanu in se osredotoča na Albanijo, Bosno in Hercegovino, Hrvaško, Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo ter Srbijo in Črno goro, vključno s Kosovom v skladu z Resolucijo 1244 Varnostnega sveta Združenih narodov.

2.2 Evropska unija je na vrhu v Solunu (junija 2003) ponovno potrdila svojo zavezanost, da bo podpirala vključevanje držav Zahodnega Balkana⁽²⁾ v Unijo, ko bodo razmere to dovoljevale. V stabilizacijsko-pridružitveni proces (SPP) so bili vključeni novi instrumenti za podporo reformnim procesom. Določene so bile kratkoročne in srednjeročne prednostne naloge, leta 2004 pa je potrjen prvi niz evropskih partnerstev.

2.3 Vendar so politične razmere v regiji še zmeraj nestabilne: vprašanje končnega statusa Kosova še ni rešeno, odnosi med Srbijo in Črno goro se nenehno spreminjajo, počasni napredek v Bosni in Hercegovini pa se lahko ustavi vsak trenutek.

2.4 Misije kontaktne skupine EESO za Hrvaško, Bosno in Hercegovino (21. in 22. marca 2005), Srbijo in Črno goro (26. maja 2005) ter Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo in Albanijo pričajo o pozitivnem odzivu na Forum civilne družbe v organizaciji EESO. Hkrati pa so misije poudarile tudi težave v zvezi s konstruktivnim socialnim dialogom in dialogom, ki vključuje organizacije civilne družbe. Resničnih predstavnikov socialnih partnerjev namreč ni, nekatere organizacije, ki zastopajo civilno družbo, pa niso legitimne⁽³⁾. Sodelovanje med vladami in civilno družbo se postopoma povečuje, vendar še ni doseglo potrebnih ravni za doseganje pomembnejših rezultatov in sodelovanja.

⁽¹⁾ Mnenje pojem civilne družbe opredeljuje enako kot predhodna mnenja EESO, t.j.: (1) organizacije delodajalcev in delojemalcev, (2) organizacije, ki predstavljajo druge gospodarske in socialne interese, (3) nevladne organizacije, (4) temeljne organizacije, (5) verske skupnosti.

⁽²⁾ Mnenje EESO o pospeševanju vključevanja civilno-družbenih organizacij v jugovzhodni Evropi (JVE) – Pretekle izkušnje in bodoči izzivi. Poročevalec: g. Wilkinson. (UL C 208 z dne 3.9.2003, str. 82).

⁽³⁾ Mnenje EESO o vlogi in prispevku organizacij civilne družbe k izgradnji Evrope (UL C 329 z dne 11.11.1999) in o organizirani civilni družbi in evropski upravi – prispevek Odbora k pripravi bele knjige (UL C 193 z dne 10.7.2001).

2.5 Slabosti demokratičnih institucij, politično okolje in varnostni položaj v državah tega območja so doslej onemogočali strukturirani socialni dialog z neodvisnimi in reprezentativnimi socialni partnerji, ki mora temeljiti na internih razpravah med socialnimi partnerji, EU pa jih mora s svojimi bogatimi izkušnjami in znanjem še naprej podpirati.

2.6 Mnenje temelji na dogovorih zagrebškega srečanja na vrhu (novembra 2000), agende iz Soluna (junija 2003) in vseh drugih pobud EU v zvezi s to regijo, ki se osredotočajo na ekonomska, politična, socialna in kulturna vprašanja.

2.7 Trenutni položaj organizacij socialne družbe se ni bistveno spremenil od tistega, ki ga EESO opisuje v mnenju o vlogi civilne družbe in novi evropski strategiji za Zahodni Balkan (⁴). Povzeti ga je mogoče v naslednjih točkah:

- sindikati si stalno in vztrajno prizadevajo, da bi se uveljavili v svobodnem tržnem gospodarstvu in družbi, v kateri zasebni sektor prispeva k sodobnemu razvoju;
- opazna so prizadevanja, da se organizacije delodajalcev osvobodijo državnega nadzora prejšnjega sistema javne oblasti; razmere so se spremenile, kajti po razpadu prejšnjih režimov je imela država posebno vlogo pri ustanavljanju novih podjetij in pri spodbujanju državljanov, da postanejo podjetniki, ki so jim izdatno pomagali mednarodni investitorji;
- obstajajo različna, vendar v nekaterih primerih neučinkovita prizadevanja, ki zahtevajo boljše usklajevanje sodelovanja.

2.8 Splošne socialne razmere na Balkanu so še zmeraj problematične. Socialne in politične institucije ter strukture so kljub doseženemu napredku še vedno nestabilne. Vojna je ustvarila globok prepad, ki še vedno ni premoščen. To pomeni, da prizadevanja mednarodnih in evropskih organizacij niso dala pričakovanih rezultatov, kar si lahko razlagamo tudi s pomanjkanjem enotnega modela socialnega dialoga in dialoga, ki vključuje organizacije civilne družbe in v katerem bi imele različne skupine in organizacije civilne družbe različne, zelo jasne vloge glede svojih pravic, pristojnosti in dolžnosti.

3. Splošni položaj organizacij civilne družbe

3.1 Socialni partnerji

S sklenitvijo sporazumov o prosti trgovini na Balkanu je treba zagotoviti zastopanost socialnih partnerjev v tej regiji in hkrati

(⁴) Mnenje EESO o vlogi civilne družbe v okviru nove evropske strategije za Zahodni Balkan (poročevalec: g. Confalonieri), objavljeno v UL C 80 z dne 30.3. 2004, str. 158, in mnenje o pospeševanju vključevanja civilno-družbenih organizacij v jugovzhodni Evropi (JVE) – Preteklo izkušnje in bodoči izzivi (poročevalec: g. Wilkinson), objavljeno v UL C 208 z dne 3.9.2003, str. 82).

ustanoviti integrirane predstavniške strukture na nacionalni ravni.

Evropski programi za povečanje zmogljivosti (⁵) so osrednjega pomena predvsem za sindikalna in delodajalska združenja, dejavna na obrobju. Pri medregionalnem sodelovanju se je treba ravnati v skladu z najboljšo prakso, saj se morajo na prehodu k enotnemu sporazumu o prosti trgovini leta 2006 socialni partnerji ob medsebojnem sodelovanju posvečati regionalnim vprašanjem.

Vključevanje javnega sektorja je v zadevnih državah pogosto težavna naloga, omogočiti pa je treba ter spodbuditi dialog med javnim in zasebnim sektorjem.

3.2 Druge organizacije

Obstoječe organizacije civilne družbe na Balkanu lahko na splošno razvrstimo v tri skupine: (a) organizacije, ki so bile ustanovljene zaradi nasprotovanja prejšnjim režimom, (2) nevladne organizacije, ki so pri svojem delovanju popolnoma odvisne od donatorjev in so bile ustanovljene zaradi izvajanja programov mednarodne razvojne pomoči, (3) visoko specializirane organizacije, ki praviloma delajo z ranljivimi skupinami, in (4) združenja kmetovalcev.

Trajnost finančnih sredstev in neodvisnost od donatorjev sta najpomembnejši vprašanji, ki ju bo treba obravnavati v bližnji prihodnosti. Organizacije iz prve skupine v večini primerov delujejo že dalj časa in so neposredno vključene v politične razprave ter so zato postale splošno priznane, vendar pa imajo velike težave pri zagotavljanju stalnega financiranja. Organizacije druge skupine so veliko manj opazne, so pa številčnejše. Zdi se, kot da so bile ustanovljene zato, da bi izpolnjevale želje donatorjev. Brez donatorjev bo večina teh organizacij zagotovo izginila s prizorišča.

Obravnavati je treba povečanje zmogljivosti, sodelovanje med nevladnimi organizacijami in regionalno sodelovanje, vendar pa je najpomembnejše vprašanje, kako premostiti kritično vrzel, ki bo nastala, ko bodo mednarodni finančni viri plahneli, domačih pa še zmeraj ne bo. Obstaja nevarnost izgube velikega dela socialnega kapitala, ki je nastal z delovanjem civilne družbe, in ponovnega zatekanja k nasilju.

(⁵) CARDS (Pomoč Skupnosti za obnovo, razvoj in stabilizacijo), Uredba Sveta (ES) št. 2666/2000 z dne 5. decembra 2000.

4. Strukturne težave Zahodnega Balkana in njihov vpliv na razvoj organizirane civilne družbe

4.1 Korupcija

Korupcija je najresnejši strukturni problem, ki izvira iz neučinkovite javne uprave, pomanjkanja resnih in učinkovitih institucionalnih in pravnih okvirov ter neodvisne sodne oblasti, neugodnih gospodarskih razmer, revščine ter pomanjkanja resničnega delovanja organizacij civilne družbe.

4.2 Kršitve človekovih, osebnih in socialnih pravic

Kljub prizadevanjem mednarodnih organizacij — ki niso bila zmeraj uspešna — se še zmeraj pogosto dogaja, da oblasti kršijo človekove pravice. Glavna težava pri tem je, da se sodna oblast ne zaveda vloge, ki bi jo na tem področju morala imeti.

Pristop držav k institucionalnem okviru Sveta Evrope je načeloma pozitiven premik. Pogosto primanjkuje politične volje za resno izvajanje tega okvira, vdor manjšinskih ter verskih razlik v socialni dialog pa še posebej otežuje ustvarjanje vzdušja zблиževanja in sprave.

4.3 Neučinkovito upravljanje — javna uprava

Politična in socialna nestabilnost, ki je nastala zaradi notranjih političnih sporov, je glavni razlog za slabo upravljanje v regiji, ki se jasno kaže v resnih napakah v delovanju javne uprave, kar po drugi strani spodbuja nezakonito ravnanje in korupcijo. Mednarodna in evropska prizadevanja za posodobitev javne uprave še niso privedla do bistvenih izboljšav.

4.4 Odsotnost dialoga s civilno družbo

Socialni dialog ⁽⁶⁾ z organizacijami civilne družbe ne zahteva le pravnega okvira, temveč tudi vzajemno spoštovanje med udeleženi stranmi in pripravljenost za razumevanje nasprotujočih si stališč ter ustrezno popuščanje, predvsem pa kulturo reševanja sporov. Na Zahodnem Balkanu nikoli ni bilo pravega socialnega dialoga zaradi avtoritarnih režimov in marionetnih organizacij, ki jih je država strogo nadzorovala. Ni pa dvoma, da je potrebno nekaj časa za doseganje potrebne kakovosti in poglobljenega socialnega dialoga.

4.5 Potreba po potrjenih, reprezentativnih organizacij civilne družbe

Obilica organizacij civilne družbe poraja legitimna vprašanja o dejanskih socialnih razmerah v regiji. Številne organizacije so bile ustanovljene na zahtevo oziroma ob vztrajanju mednarodnih institucij, ki jih financirajo ter jim pogosto zagotavljajo socialno varnost in pomoč, kar je pravzaprav naloga države.

⁽⁶⁾ Konferenca o krepitvi socialnega dialoga v državah Zahodnega Balkana, GD za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti, 6.-7. oktober 2005 v Skopju.

Druge organizacije so bile ustanovljene na pobudo mednarodnih organizacij civilne družbe in drugih nevladnih organizacij, ki imajo tudi neposreden vpliv na njihove dejavnosti. Nekatere pa so nastale na podlagi lokalnih pobud, za katerimi se skrivajo strankarsko politični, etnični, manjšinski in verski interesi.

5. Pripombe EESO glede socialnega, političnega in ekonomskega položaja na Zahodnem Balkanu ter glede evropske strategije

5.1 EU je v času jugoslovanske krize ter med vojno v nekdanji združeni Jugoslaviji na mednarodni in lokalni ravni izgubila pomemben del svoje verodostojnosti, ker ni oblikovala konkretne intervencijske politike.

5.2 Evropska komisija bo morala v okviru stabilizacijskega in pridružitvenega procesa oblikovati jasnejšo politično strategijo, ki bi potrdila njeno prisotnost v tej regiji, ter povečati prizadevanja za izboljšanje kakovosti svojih ukrepov in svoje podoobe v tej regiji.

5.3 Poudariti je treba, da zaradi etničnih napetosti v številnih regijah Zahodnega Balkana, predvsem na Kosovu, ⁽⁷⁾ še vedno ni občutka varnosti in miru; tudi Srbija in Črna gora še ne izpolnjujeta meril za vzpostavitev demokratične zveze držav ⁽⁸⁾.

5.4 Bosna in Hercegovina ter Kosovo sta politični tvorbi (konstrukciji), ki so ju vsilile mednarodne organizacije, in nikarkršnega zagotovila ni, da sta sposobni dolgoročno preživeti. Zato je nujno treba te politične probleme temeljito reševati tako, da se zagotovi gospodarski napredek, varstvo pravic manjšin in verskih skupin ter krepitev demokratičnih struktur v skladu z jamstvi mednarodnih organizacij. Večstranska pogajanja o prihodnosti Kosova, ki so se začela pred koncem leta 2005 v okviru Združenih narodov, predstavljajo edino upanje za rešitev tega perečega problema.

5.5 EESO meni, da bi morala EU z močno, praktično politiko informiranja in komuniciranja okrepiti svojo prisotnost v regiji, ter da mora razjasniti svojo politiko v regiji in stroške vključitve teh držav v EU ⁽⁹⁾.

5.5.1 V zvezi z državami Zahodnega Balkana, ki želijo pristopiti k EU, je treba kopenhagenska merila obravnavati kot merila, ki so temeljnega pomena in se o njih ni mogoče pogajati. Vendar pa bo EU za bistven napredek v tem procesu ter za izpolnitev teh meril morala neposredno ukrepati in uporabiti svoje mehanizme, ne samo v institucionalnem okviru teh držav, temveč tudi pri dejanskem izvajanju pravnega reda Skupnosti.

⁽⁷⁾ Resolucija EP P6_TA(2005)0131: Regionalna integracija na Zahodnem Balkanu – Resolucija Evropskega parlamenta o regionalni integraciji na Zahodnem Balkanu.

⁽⁸⁾ Avstrijsko predsedovanje EU 2006 – Zvezno ministrstvo za zunanje zadeve – 23. novembra 2005 – evropska zunanja politika

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o vlogi civilne družbe in novi evropski strategiji za Zahodni Balkan. Poročevalec: g. Confalonieri (UL C 80 z dne 30.3.2004, str. 158).

5.6 V tem okviru je najprimernejši način oblikovanja ustrezne integrirane evropske strategije povezan z organizirano civilno družbo in njenimi organizacijami. Natančneje, organizirana civilna družba predstavlja enkratno priložnost za zagotovitev reda v dolgoročnem procesu tranzicije ter za jamstvo, da bodo programi sodelovanja in posredovanja resnično učinkoviti za končne uporabnike.

5.7 Informacije, s katerimi razpolaga EESO, in znanje, ki ga je pridobil o regiji — predvsem po ustanovitvi skupine za stike z Zahodnim Balkanom — so ga vodile do naslednjih zaključkov in pripomb:

5.7.1 Rasna in etična nesoglasja lahko na Zahodnem Balkanu v vsakem trenutku povzročijo izbruhe skrajnega sovraštva; napetosti se skrivajo pod površjem, vendar lahko v hipu izbruhnejo.

5.7.2 Civilna družba⁽¹⁰⁾ je počasi že začela opravljati svojo vlogo, ki pa je ponavadi odvisna od tujih finančnih sredstev, medtem ko ji v nekaterih primerih primanjkuje znanja in izkušenj ter verodostojnosti.

5.7.3 Vse države regije, ki se želijo priključiti EU, morajo najprej sprejeti Listino Evropske unije o temeljnih pravicah.

5.7.4 Države Zahodnega Balkana potrebujejo stalno neposredno in znatno gospodarsko podporo ter pomoč v obliki znanja in izkušenj, da lahko okrepijo svoje novoustanovljene institucije in pridobijo ustrezen občutek za demokracijo. Treba bo zagotoviti boljše usklajevanje te pomoči ter tesnejše sodelovanje med Evropsko agencijo za obnovo in delegacijami EU na tem območju.

5.7.5 Osnovni pogoji za normalizacijo socialnega in gospodarskega življenja v teh državah so krepitev mnogovrstnega in večstranskega socialnega dialoga ter oblikovanje demokratičnega pravnega okvira za delovanje organizirane civilne družbe, ki se bo izvajala v praksi.

Krepitev socialnega dialoga zahteva predvsem:

- a) priznanje vloge socialnih partnerjev;
- b) priznanje neodvisne vloge socialnih partnerjev;
- c) spoštovanje pravice predstavniških organizacij do dobre obveščenosti, posvetovanja ter izražanja mnenja o vseh gospodarskih in socialnih temah.

5.7.6 Prav tako je treba s sprejetjem strožjih, vendar čim bolj enostavnih pravil, odpraviti korupcijo, pravila pa ob uporabi novih tehnologij natančno upoštevati.

5.7.7 Organizacije civilne družbe je seveda treba financirati; to je najpomembnejši problem v zvezi z njihovim razvojem, zlasti razvojem dialoga.

5.7.8 Sodna oblast mora postati temelj družbe. V ta namen jo je treba še posebej podpirati in krepiti, da bi uskladila svojo institucionalno vlogo z evropskimi modeli.

5.7.9 Gospodarsko sodelovanje med državami na tem območju je ključ do popolnega in integriranega prehoda na evropski pravni red. To sodelovanje bo prispevalo tudi k znatnemu zmanjšanju napetosti ter k ustvarjanju dodatnih možnosti za razvoj in blaginjo.

5.7.10 Medkulturni, medregionalni in medetnični dialog bo olajšal oblikovanje poti za približevanje in komunikacijo med državami Zahodnega Balkana. Verske voditelje na tem območju pozivamo, da prevzamejo pomembno vlogo pri odpravljanju napetosti in podprejo prizadevanja za krepitev socialnega dialoga.

5.7.11 EESO meni, da je gospodarski razvoj tega območja mogoče doseči s podporo neposrednim tujim naložbam in potrebno privatizacijo, ki bo prispevala k prenosu kapitala in znanja, zmanjšanju javnega sektorja ter bo pomenila začetek znatnega pozitivnega razvoja v smeri odpravljanja vseh ostalih socialnih in političnih težav. Za doseg tega cilja morata bančni sektor in institucionalni sistem delovati zanesljivo ter upoštevati priznana in potrjena mednarodna pravila, da bi se odpravile vse oblike korupcije (pranje denarja, tihotapljenje in drugo).

EESO poziva Evropsko centralno banko ter Evropsko banko za obnovo in razvoj, da na tem območju prevzameta posebno usklajevalno vlogo.

5.7.12 Mednarodne organizacije (Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka, Mednarodna organizacija dela, OZN in druge) morajo tesneje sodelovati z reprezentativnimi organizacijami civilne družbe zaradi krepitve njihove vloge v vseh družbah na območju Zahodnega Balkana.

5.7.13 EESO opaža, da se postopoma izboljšuje usklajevanje med različnimi organi EU na tem območju. Evropska agencija za obnovo in razvoj izvaja programe, pri katerih gre za stotine milijonov evrov. Nekateri od teh programov zahtevajo ali imajo za posledico razvoj človeških virov oz. usposabljanje delovne sile. Omeniti je treba tudi delo Evropskega sklada za poklicno usposabljanje in Evropskega centra za razvoj poklicnega usposabljanja (CEDEFOP), ki bi lahko — glede na svoje odlično sodelovanje z Evropskim skladom za poklicno usposabljanje ter glede na njegovo neposredno bližino — državam regije ponudil svoje bogate izkušnje in znanje. Poleg agencij EU bi bilo treba poudariti tudi vlogo Pakta stabilnosti, čeprav je njegova prihodnost nejasna, to pa bi lahko zmanjšalo njegov vpliv v tej regiji.

⁽¹⁰⁾ Resolucija P6_TA(2005)0131.

6. Predlogi in priporočila EESO

6.1 Vloga in pristojnosti Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Da bi z vidika civilne družbe ekonomsko, socialno in kulturno realnost na Zahodnem Balkanu približali pravnemu redu Skupnosti, je potrebno novo razumevanje razvojnega procesa. Pravilno moramo uporabiti izkušnje, ki smo jih pridobili pri zadnji veliki širitvi s skupnimi posvetovalnimi odbori, ter evropsko organizirano civilno družbo močneje vključiti v vse faze oblikovanja in razvoja ustreznih politik. Organizirano civilno družbo obeh strani je treba v politična pogajanja med EU in vladami na Balkanu vključevati bolj sistematično ter na jasni institucionalni podlagi. Potrebni pa so tudi integrirani ukrepi za posamezne regije in cilje.

6.1.1 Ob upoštevanju precejšnjih človeških virov ter pomembnega znanja in izkušenj⁽¹⁾, pridobljenega v času pristopnih pogajanj med desetimi novimi državami članicami in skupnimi posvetovalnimi odbori ter tudi skupnimi posvetovalnimi odbori Bolgarije, Romunije in Turčije, ki še vedno delujejo, EESO meni, da lahko aktivneje prispeva k razvoju omenjenih politik, in sicer v povezavi in sodelovanju z Odborom regij ter s skupnim organiziranjem pobud v regiji.

6.1.2 EESO ima dobre informacije in stike, zlasti odkar je bila ustanovljena kontaktna skupina za Zahodni Balkan in odkar so nekateri njegovi člani obiskali države Zahodnega Balkana. Zato lahko prispeva k uresničevanju ciljev agende iz Soluna v zvezi s pomembnimi ekonomskimi, socialnimi in kulturnimi temami, kjer je potrebno aktivnejše in hitrejše sprejemanje evropskih pravil in stališč v državah Zahodnega Balkana.

6.1.3 Zato EESO poudarja pomen svoje pobude za forum organizacij civilne družbe Zahodnega Balkana, ki naj bi ga pripravili na sedežu Odbora leta 2006, saj bodo EESO in druge evropske institucije prek foruma vzpostavile neposreden stik z vsemi pomembnimi organizacijami civilne družbe na Zahodnem Balkanu. Odbor poziva Komisijo, da z vsemi ustreznimi

⁽¹⁾ Dosedanji prispevki EESO o Zahodnem Balkanu so: 1) informacijsko poročilo o odnosih med Evropsko unijo in nekaterimi državami jugovzhodne Evrope, sprejeto 23.7.1998 (CESE 1025/98); poročevalec je bil g. Sklavounos, 2) mnenje na lastno pobudo o razvoju človeških virov na Zahodnem Balkanu; poročevalec je bil g. Sklavounos (UL C 193 z dne 10.7.2001, str. 99), 3) akcijski načrt za spodbujanje duha in prakse socialnega dialoga ter udeležbe civilne družbe in ustreznih mrež v jugovzhodni Evropi v sodelovanju z Evropskim skladom za poklicno usposabljanje (ETF) in Mednarodno organizacijo dela (ILO), 4) mnenje na lastno pobudo o spodbujanju vključevanja organizacij civilne družbe v jugovzhodni Evropi – izkušnje iz preteklosti in izzivi prihodnosti; poročevalec je bil g. Wilkinson (UL C 208 z dne 3.9.2003, str. 82), 5) raziskovalno mnenje o vlogi civilne družbe v novi evropski strategiji za Zahodni Balkan; poročevalec je bil g. Confalonieri (UL C 80 z dne 30.3.2004, str. 158), 6) mnenje EESO: Razširjena Evropa – sosesčina: nov okvir za odnose s sosedi na jugu in vzhodu; poročevalec je bil g. K. Alleweldt (UL C 80 z dne 30.3.2004, str. 148).

nimi sredstvi podpre to pobudo — kakor tudi njegove pobude za podporo reprezentativnim organizacijam civilne družbe na nacionalni in regionalni ravni — ter da upošteva rezultate foruma.

6.1.3.1 EESO je pripravljen nuditi svoje storitve pri vzpostavljanju stikov med organizacijami civilne družbe in sorodnimi evropskimi organizacijami, ki bi omogočili prenos znanja in učinkovitejše izvajanje njihove dejavnosti na Zahodnem Balkanu.

6.1.3.2 EESO se še posebej zanima za organizacije civilne družbe, ki imajo finančne težave ali težave pri kritju operativnih stroškov iz lastnih sredstev. V pomoč bi jim bilo tudi povečanje sredstev v okviru izvajanja Pakta stabilnosti.

6.1.3.3 EESO se zdi problematika združenj kmetovalcev na Zahodnem Balkanu ravno tako zanima. Zato Komisijo poziva, da se posveti tudi tem vprašanjem ter ponudi ustrezno znanje in izkušnje, potrebne za posodobitev primarnega sektorja.

6.1.3.4 EESO meni, da je spodbujanje gospodarskih reform in gospodarskega razvoja v regiji temeljni dejavnik pri reševanju strukturnih problemov. Podpora malim in srednje velikim podjetjem (MSP)⁽²⁾ v okviru njihovih reprezentativnih organizacij je osnovni pogoj za gospodarski napredek regije; doseči ga je mogoče z uporabo najboljših praks, ki jih države članice EU že izvajajo. EESO ima potrebno znanje in človeške vire za podporo tovrstnim prizadevanjem.

6.1.3.5 EESO bi se lahko v tem okviru in ob sodelovanju s Komisijo udeležil lokalnih informativnih srečanj s civilno družbo.

6.1.3.6 EESO bi lahko sodeloval pri razširjanju informacij o dejavnostih mednarodnih organizacij v tej regiji, povezanih z organizacijami civilne družbe. Poleg tega bi lahko, v smislu skupne izjave generalnega direktorja Mednarodne organizacije dela in predsednika EESO, s to organizacijo pripravljali skupne ukrepe v regiji, zlasti z namenom spodbuditi socialni dialog.

⁽²⁾ Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: Zahodni Balkan in evropska integracija. COM(2003) 285 konč., z dne 21.05.2003

6.1.3.7 EU in EESO morata načrtovati, dajati pobude ter podpirati sistematične analize socialnih razmer na Zahodnem Balkanu in napredka civilne družbe, pri tem pa se osredotočiti zlasti na razmerje med vložkom in učinkom. V te namene lahko uporabimo „kazalnike učinka“ (oz. določimo nove, kjer jih še ni), tako za „težke“ in „mehke“ naložbe („hard and soft investment“) kot tudi za natančno določitev slabosti in vrzeli v politikah in ukrepih EU, ki so se doslej izvajali, ter za določitev potrebnih izboljšav ali prilagoditev; denimo razvrščanje različnih organizacij civilne družbe glede na osnovne lastnosti (npr. razlog njihovega nastanka, cilje, status, geografsko območje delovanja, način dela in nadzora, vire in obseg financiranja, itd.).

6.2 EESO je pripravljen ustanoviti skupne posvetovalne odbore v vseh državah na Zahodnem Balkanu, takoj ko bodo razmere to dopuščale.

6.3 Odbor na podlagi ustreznih izkušenj in znanja, ki jih je pridobil s svojimi stiki z organizacijami civilne družbe v državah Zahodnega Balkana, predlaga in priporoča naslednje:

6.3.1 Nacionalnim in regionalnim političnim silam držav Zahodnega Balkana:

6.3.1.1 EESO državam Zahodnega Balkana priporoča, da se predvsem na področju individualnih, socialnih in kolektivnih pravic aktivneje približujejo pravnemu redu Skupnosti, in sicer z začasnimi nacionalnimi razvojnimi načrti, podobnimi tistemu, ki ga je pripravila Turčija v okviru priprav za prejetje pomoči iz EU.

6.3.1.2 EESO poziva vlade teh držav, da okrepijo svoja prizadevanja za demokratizacijo in da podpirajo socialno kohezijo s poglobljanjem dialoga z organizacijami civilne družbe.

6.3.1.3 EESO poziva vse udeležene strani, da spoštujejo zlasti nacionalne in verske manjšine, varujejo njihove individualne, verske in politične pravice ter zaščitijo verske in kulturne spomenike.

6.3.1.4 EESO pozdravlja napredek v smeri zaključevanja postopkov za sklenitev stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov z vsemi državami.

6.3.2 Političnim organom Unije:

6.3.2.1 Zaradi manjkajočega znanja in izkušenj ter pravnega okvira nastajajo težave zlasti v zvezi z enakostjo spolov, varstvom okolja, manjšin in potrošnikov; EESO zato Komisijo poziva, naj državam Zahodnega Balkana pomaga, da čim prej izvedejo nujno modernizacijo.

6.3.2.2 EESO Komisijo poziva, da po sklenitvi posameznih stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo in Hrvaško sproži postopke za nadaljnjo krepitev povezav med EU in državami regije ter okrepi prizadevanja za dokončanje postopkov tudi z ostalimi državami regije in da z bolj odločno politično voljo in boljšim usklajevanjem okrepi vse vidike agende iz Soluna ⁽¹³⁾.

6.3.2.3 EESO meni, da je agenda iz Soluna pomemben dokument o sodelovanju, ki pa ga je treba redno aktualizirati.

6.3.2.4 EESO meni, da je izobraževanje najpomembnejše področje, na katerem mora EU pomagati družbam na območju Zahodnega Balkana. Boljše izobraževanje in zmanjšanje nepismenosti bi lahko znatno ublažilo velike etnične, verske in manjšinske razlike ter bi skupaj z gospodarskim napredkom in krepitvijo demokratičnih institucij narodom Zahodnega Balkana pomagalo ustvariti boljšo upravo. Komisija ima lahko izredno pomembno vlogo na področju izobraževanja in kulture, zlasti s pripravo programov pomoči za izmenjavo znanstvenikov in usposabljanje novih znanstvenikov.

6.3.2.5 S tem v zvezi je treba posebej opozoriti na vedno večjo geopolitično, ekonomsko in socialno vrzel v EU, ki nastaja zaradi odsotnosti držav Zahodnega Balkana v njenih strukturah.

6.3.2.6 EESO zato priporoča popolno vključitev Zahodnega Balkana v razvojno strategijo EU, in sicer s krepitvijo stabilizacijsko-pridružitvenega procesa in nadaljnjimi ukrepi, ki bi bili potrebni zaradi težav, specifičnih za regijo.

6.3.2.7 Iz istega razloga Odbor priporoča boljše usklajevanje med političnimi institucijami Unije ter med njenimi posvetovalnimi organi (EESO in Odborom regij), da bi se ustvarili pogoji za učinkovitejšo pripravo omenjenega programa.

6.3.2.8 EESO zastopa stališče, da je dokončna ureditev državnega statusa Kosova bistvenega pomena za varnost, mir in stabilnost v regiji, ter Svet, Komisijo in Evropski parlament poziva, da v skladu s svojimi pristojnostmi prispevajo k prizadevanjem Združenih narodov in posebnega odposlanca njihovega generalnega sekretarja.

6.3.2.9 EU mora poskrbeti za posebne vizume za predstavnike organizirane civilne družbe in reprezentativnih organizacij ter na splošno delovati prožneje. ⁽¹⁴⁾

⁽¹³⁾ Agenda iz Soluna za Zahodni Balkan: izvlečki iz zaporednih zasedanj svetov ministrov za splošne zadeve in za zunanje odnose, 16. junij 2003.

⁽¹⁴⁾ Resolucija P6_TA(2005)0131.

6.3.2.10 EU mora nadaljevati ocenjevanje organizacij socialnih partnerjev glede na njihov statut, cilje, organizacijo in način delovanja, področje dejavnosti (javni ali zasebni sektor), stopnjo zastopanosti (med vsemi podjetji in delodajalci ali glede na sektor) itd., da bi se povezovala z zanesljivimi organizacijami in z njimi sodelovala. Tovrstne analize je mogoče še dodatno poenostaviti, če EU kot pogoj za potrditev javnih in zasebnih organizacij ter reprezentativnih organov civilne družbe postavi zbiranje in objavo potrebnih podatkov (t.j. transparentnost).

To dejavnost bi bilo mogoče izvajati interno, t.j. v okviru institucij EU (Komisije, EESO, itd), lahko pa bi jo v celoti oz. delno izvajali zunanji akterji, kadar bi to bilo potrebno.

6.3.3 *Državam članicam EU, ki mejijo na Zahodni Balkan, in evropskim organizacijam civilne družbe*

6.3.3.1 EESO priporoča, da države članice (denimo Italija, Madžarska, Slovenija in Grčija) krepijo civilno družbo v državah Zahodnega Balkana, predvsem na področju strategije, razvoja človeških virov, upravljanja in evropeizacije institucionalnih in pravnih struktur.

6.3.3.2 EESO hkrati poziva k močnejšemu ozaveščanju in informiranju evropskih organizacij delodajalcev in delojemalcev ter evropske organizirane družbe v zvezi s potrebo po vključevanju ustreznih organizacij na območju Zahodnega Balkana v evropske strukture in dejavnosti.

6.3.3.3 To pomeni, da je treba ukrepe držav članic, ki mejijo na države Zahodnega Balkana, in ustrezno delo evropskih organizacij civilne družbe usklajevati z omenjenim srednje- in dolgoročnim programom gospodarskega, socialnega in političnega razvoja.

6.4 **Financiranje**

6.4.1 EU ima vrsto finančnih instrumentov, namenjenih krepitvi civilne družbe na Zahodnem Balkanu. Hkrati nudijo razvojno pomoč številnim organizacijam civilne družbe v regiji tudi druge mednarodne organizacije in države. Čeprav je tovrstna pomoč na splošno pozitivna, se v njej skrivajo številne nevarnosti, v glavnem povezane z načinom dodeljevanja te pomoči. Glavni problemi pri uporabi tuje razvojne pomoči na Zahodnem Balkanu so:

6.4.1.1 Mednarodna pomoč državam Zahodnega Balkana je lahko v gospodarskem smislu zelo izdatna, vendar pa je pogosto povezana s prednostnimi nalogami, ki so jih določili donatorji, ki pa ne upoštevajo resničnih lokalnih potreb.

Pobude za institucionalne spremembe nadomeščajo izolirane pobude, ki niso povezane z obstoječimi strukturami oblasti in socialnimi strukturami ali interesi ter tradicijami držav prejemnic pomoči. Za izvajanje nalog so pogosto izbrane nevladne organizacije v državah prejemnicah pomoči, ki so v celoti odvisne od mednarodnih programov in ki pripravljajo pobude, prej povezane s prednostnimi nalogami donatorjev kot pa s potrebami prejemnikov pomoči.

6.4.1.2 Učinkovitost mednarodnih programov razvojne pomoči na Zahodnem Balkanu je zelo zmanjšana, predvsem zaradi slabega usklajevanja med različnimi donatorji in skrajno omejenega časa izvajanja programov, v okviru katerih se financirajo pobude, ki se izvajajo samo enkrat. Pogosto se dogaja, da se pobude, ki začenjajo kazati pozitivne rezultate, opustijo, ker donatorji nenadoma spremenijo svoja prednostna področja financiranja, pri čemer pripravljajo načrte za precej krajše časovnih ovire, kot bi jih v državah Zahodnega Balkana potrebovali. Mehanizmi financiranja EU in drugih mednarodnih organizacij morajo upoštevati dejstvo, da je pogosto spreminjanje prednostnih področij financiranja neučinkovito. To praviloma velja za programe usposabljanja in povečevanje zmogljivosti. Tudi pomoč institucijam je vse bolj neznatna, saj je pogosto namenjena konferencam in manjšim seminarjem, ne pomeni pa resnične tehnične pomoči.

6.4.1.3 Veliko je nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s socialnimi pobudami zaradi prihodkov. To je zmanjšalo sposobnost takšnih nevladnih organizacij za oblikovanje resničnih vezi z družbo in doseganje zastavljenih ciljev. Mnoge nevladne organizacije svojo vlogo napačno pojmujejo kot vlogo vodij programov tehnične pomoči, delujejo pa na podlagi gospodarskih meril zasebnega sektorja, katerega cilj je večji zaslužek.

6.4.2 Ob upoštevanju potreb, ki se nanašajo na omenjene probleme v zvezi z nudenjem večje praktične podpore organizacijam civilne družbe, EESO glede financiranja takšnih del predlaga naslednje:

6.4.2.1 EU mora usmerjati svoje programe razvojne pomoči in tiste, ki so načrtovani za obdobje 2007–2013, predvsem na področja demokratičnega, gospodarskega in okoljevarstvenega upravljanja.

6.4.2.2 Vlade Zahodnega Balkana morajo razviti jasne operativne programe za krepitev civilne družbe. Ti programi morajo biti dogovorjeni z EU. Med Komisijo, EESO in lokalnimi vladami je treba vzpostaviti stalne stike zaradi priprave teh programov.

6.4.2.3 Za spremljanje rezultatov programov razvojne pomoči na področju civilne družbe je treba vzpostaviti izredno obsežen sistem. V tem sistemu bi lahko EESO imel zelo pomembno vlogo.

6.4.2.4 Načrtovanje programov razvojne pomoči mora biti v skladu s praktičnimi potrebami civilne družbe. Razvojna pomoč, namenjena vzpostavljanju novih institucij civilne družbe, se lahko veliki meri opira na tehnično pomoč EESO.

6.4.2.5 Po forumu o Zahodnem Balkanu v organizaciji EESO se lahko med kontaktno skupino EESO in predstavniki organizirane civilne družbe na Zahodnem Balkanu ustanovi stalna delovna skupina za upravljanje. Ta skupina bi organizacijam civilne družbe pomagala pri oblikovanju strategij in agend delovanja, jim posredovala najboljše prakse in znanje ter

tako krepila civilno družbo v državah članicah EU in državah Zahodnega Balkana.

6.4.2.6 V finančnih perspektivah EU za obdobje 2007-2013 je treba v okviru cilja *Teritorialno sodelovanje* upoštevati finančna sredstva, namenjena pomoči tretjim državam. Finančne mehanizme za tretje države je treba poenostaviti (seveda ne na račun sedanje preglednosti) in jih okrepiti v sosedskih politikah. Uporabiti in razširjati je treba izkušnje programov, kot je program CADSES.

6.4.2.7 EU mora pri načrtovanju programov razvojne pomoči za civilno družbo upoštevati razvojne programe drugih mednarodnih organizacij. Sodelovanje s programi in posebnimi službami Združenih narodov je treba poglobiti ter razširiti na operativno raven.

V Bruslju, 17. maja 2006

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o kampanji EU za ohranitev biotske raznovrstnosti — položaj in prispevek civilne družbe

(2006/C 195/24)

V skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti je avstrijsko predsedstvo EU v dopisu z dne 13. septembra 2005 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosilo za pripravo raziskovalnega mnenja o temi: *Kampanja EU za ohranitev biotske raznovrstnosti — položaj in prispevek civilne družbe*

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. aprila 2006. Poročevalec je bil g. RIBBE.

Odbor je mnenje sprejel na 427. plenarnem zasedanju 17. in 18. maja 2006 (seja z dne 18. maja) s 125 glasovi za, brez glasov proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek zaključkov in priporočil Odbora

1.1 Biotska raznovrstnost je temelj in porok za življenje na našem planetu. Človek si mora že zaradi lastnih gospodarskih interesov prizadevati za stabilnost ekosistemov. Poleg tega z ohranjanjem raznovrstnosti izkazuje tudi svojo odgovornost do narave. Varstvo biotske raznovrstnosti ni „razkošje“, ki si ga lahko privoščimo ali ki se mu lahko odpovemo.

1.2 Človeku biotska raznovrstnost prinaša največ koristi, vendar je prav on trenutno tudi glavni povzročitelj njenega upadanja.

1.3 EESO opaža, da je biotska raznovrstnost v Evropi še vedno zelo ogrožena. Do sedaj z ukrepi EU ni uspelo zaustaviti negativnega razvoja zadnjih desetletij.

1.4 EESO pozdravlja, da se niso samo vse evropske institucije temveč tudi države članice kot podpisnice Konvencije o biološki raznovrstnosti obvezale, da bodo ne le zaustavile negativni razvoj, temveč ga tudi spreobrile.

1.5 Vendar pa EESO obžaluje, da so med prizadevanji in resničnostjo velike vrzeli: prispevek javnih oblasti k varstvu biotske raznovrstnosti je bil do sedaj manjši od pričakovanega. Pri varstvu biotske raznovrstnosti bi pravzaprav morale dajati zgled, namesto tega pa planske odločitve in spodbujevalni programi biotsko raznovrstnost pogosto še dodatno ogrožajo. Poleg tega je v finančnem obdobju 2007–2013 predvideno varčevanje ravno na tistih političnih področjih EU, ki so posebej pomembna za varstvo biotske raznovrstnosti.